

збагачення руди. Наприклад, умови для роботи кульового млина (p_1) - це характеристика його продуктивності в діапазоні 180-250 т/год, яка вимірюється відповідним датчиком.

Переходами в даній моделі зображені події t_1-t_{19} . Так, t_1 - це подія надходження руди до кульового млина з відповідними текстурними характеристиками. На відповідному переході мережі Петрі встановлюються датчики: ДSR - щільномір для вимірювання вмісту твердого в розгрузці млина, ДQ - щільномір для вимірювання вмісту твердого у промпродукті зливу класифікатора; ДП - датчик ваги для вимірювання продуктивності млина; ДВ(1), ДВ(2) - датчики витрат води, відповідно, для завантаження млина та класифікатора; ДР - гранулометр для вимірювання масової частки класу у зливні класифікатора; ДС - датчик скрапу.

За нормальної роботи системи за допомогою мережі Петрі інформація з датчиків записується до бази даних, яка є базисом для побудови кореляційно-регресійних моделей, з яких оператор прийматиме рішення щодо параметрів завантаження кульового млина та відповідних завдань САК першої стадії збагачення.

Висновки. Вибір раціональних режимів роботи кульового млина - класифікатора магнітного сепаратора виконано шляхом оцінки в часі різновидів руд, що надходять до кульового млина. Продуктивність кульових млинів, щільність зливів і значення масової частки готового класу -0,056мм на зливні класифікатора, а також установа причинно-наслідкової залежності режимів роботи кульових млинів від властивостей руд, які визначаються правилами продукцій вхідних і вихідних матриць мереж Петрі дозволяє підвищити точність оцінки збурень за властивостями руди та зменшити їх вплив, використовуючи системи керування першою стадією збагачення як передумови стабілізації режимів роботи процесів огрудкування.

У результаті проведених досліджень відбулося зменшення дисперсії коливань масової частки заліза в концентраті магнітного збагачення, вмісту магнітного заліза у хвостах збагачувальної фабрики, питомих витрат води, а також збільшення продуктивності кульових млинів першої стадії збагачення та виходу концентрату.

Список літератури

1. **Хорольський В. П.** Управление процессами обогащения руд на основе сетевых моделей Петри / **В. П. Хорольський, В. Б. Хоцкіна, Е. К. Бабец** // Науковий вісник НГУ. – 2005. – № 8. – С. 83 – 87.
2. **Кочура Е. В.** Развитие научных основ автоматизации процессов магнитного обогащения руд с целью энергосбережения : Дис. докт. техн. наук / **Е. В. Кочура**. – Днепропетровск, 1996. – 331 с.
3. **Купін А. І.** Інтегрована система управління процесами першої стадії збагачення залізної руди з мінімальними втратами у хвостах : автореф. дис. на здоб. наук. ст. канд. техн. наук / **А. І. Купін**. – Кривий Ріг, 2001. – 19 с.
4. **Хоцкіна В. Б.** Автоматизація процесів керування технологічним комплексом збагачення залізних руд з використанням моделей мереж Петрі : Автореф. дис. канд. техн. наук / **В. Б. Хоцкіна**. – Кривий Ріг, 2012. – 19 с.

Рукопис подано до редакції 11.04.12

УДК 622.684

М.І. СОКУР, д-р техн. наук, проф.,

Кременчуцький національний університет ім. Мих. Остроградського

В.Д. КАССОВ, д-р техн. наук, проф., Донбаська машинобудівна академія

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ЕКСКАВАТОРНО-АВТОМОБІЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ КАР'ЄРА ШЛЯХОМ ОБГРУНТУВАННЯ ОПТИМАЛЬНИХ ПАРАМЕТРІВ НАВАНТАЖУВАЛЬНИХ ПЛОЩАДОК

У роботі представлено методику оптимізації продуктивності екскаваторно-автомобільних комплексів кар'єрів за рахунок узгодження їх робочих параметрів з параметрами робочих площадок та конкретних гірничотехнічних умов розробки.

Проблема та її зв'язок з науковими та практичними задачами. Однією з головних особливостей розвитку сучасних відкритих гірничих розробок є обмеженість робочого простору на глибоких кар'єрах, що обумовлює з одного боку, використання автомобільного транспорту, як найбільш маневреного і гнучкого, з іншого - зниження ефективності його роботи, оскільки значно зростає собівартість транспортування гірничої маси кар'єрними самоскидами при збільшенні глибини і ухилів трас.

На багатьох сучасних кар'єрах використовуються всі види транспорту, як окремо, так і в комбінації. Однак не завжди присутня узгодженість транспортної схеми з масштабами ведення

гірничих робіт. Наприклад, обмеженість ухилів для роботи залізничного транспорту на глибоких залізородних кар'єрах обумовлює неможливість підтримки в необхідних значеннях кар'єрними самоскидами висоти підйому гірничої маси до перевантажувальних пунктів. Конвеєрний транспорт завантажений лише на 25 %. Зазначені фактори з урахуванням збільшення висоти підйому гірничої маси обумовлюють пошук нових транспортних схем.

Зі збільшенням глибини і зменшенням розмірів робочого простору також особливої уваги потребує питання безпеки руху кар'єрних самоскидів в пунктах навантаження і розвантаження, а також ефективності транспортування в цілому.

Аналіз досліджень та публікацій. Відомі теоретичні дослідження транспортно-технологічного процесу кар'єрних самоскидів у вибоях та на перевантажувальних пунктах не враховують вплив на продуктивність екскаваторних-автомобільних комплексів (ЕАК) узгодженості розмірів площадок на перевантажувальних пунктах і відвалах з робочими параметрами гірничотранспортного обладнання.

Постановка задачі. У зв'язку з цим, метою даного дослідження є оптимізація технологічних процесів навантаження, установки під навантаження й маневрування кар'єрних самоскидів на робочих площадках за рахунок узгодження їх робочих параметрів з параметрами робочих площадок.

Викладання матеріалу та результати. Норми технологічного проектування (НТП) визначають мінімальні значення ширини площадок в робочій зоні кар'єрів з урахуванням фізико-механічних властивостей гірничих порід, висоти робочого уступу, виду технологічного транспорту, типорозмірів гірничого й транспортного устаткування, кількості транспортних комунікацій, типу водовідвідних споруд, умов безпеки гірничих робіт [1].

Розрахункові схеми, наведені в НТП, допускають спрощення, що виїмка гірничої маси здійснюється уздовж фронту робіт при ширині заходки 1,5-1,7 радіуса черпання екскаватора на рівні стояння, коли розробка здійснюється з маятниковим рухом екскаватора навхрест заходки.

У дійсності, класифікація екскаваторних заходок залежно від типу, ширини й характеру руху транспортних засобів представлена на рис. 1.

Ширина площадки для маневрів самоскидів при подачі під навантаження визначається за формулою, яка є універсальною для всіх типів екскаваторних заходок, тому потребує уточнення для конкретних умов розробки

$$p = \sqrt{(1,3 \cdot R_k)^2 - B^2} + B + B_n$$

де R_k - мінімальний конструктивний радіус повороту кар'єрного самоскида по колії зовнішнього переднього колеса; B_n - величина переднього звісу кар'єрного самоскида, м; B - колісна база кар'єрного самоскида, м.

Отже, згідно з нормами, розмір маневрової площадки безпосередньо залежить від робочих параметрів кар'єрних самоскидів, до яких відносять ширину b_a , довжину l_a , передній l_n і задній звіс l_3 , колісну базу l_6 й мінімальний радіус повороту R_{min} .

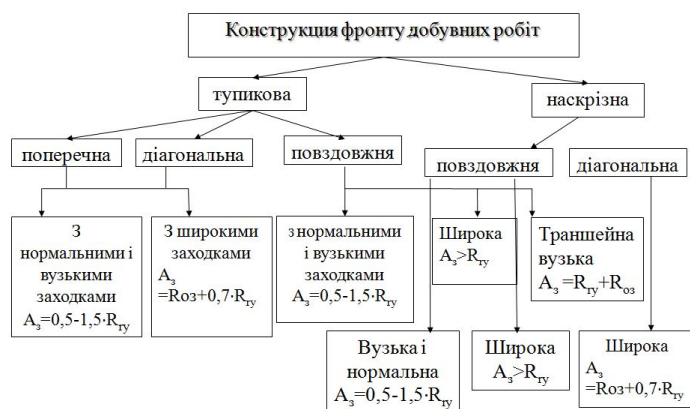

Рис. 1. Класифікація фронту видобувних робіт і екскаваторних заходок

У роботі [2] вибір схем маневрів самоскидів при установці під навантаження до екскаватора проводиться залежно від типів екскаваторних заходок і їх розмірів, а параметри маневрових площадок визначаються виходячи з робочих параметрів ЕАК.

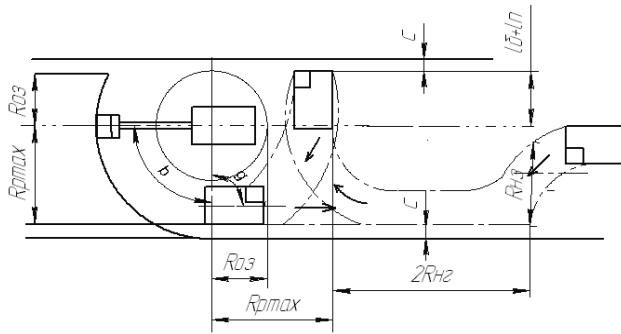
Для кожної зі схем відпрацювання уступів (рис. 1) розміри маневрових площадок, кути між віссю вибою і задньою віссю самоскиду,

між поздовжньою віссю самоскиду і віссю стріли екскаватора, а також середній кут повороту екскаватора при розвантаженні - ν , γ , β відповідно [2], визначалися окремо в залежності від габаритів гірничого обладнання. Наприклад, при поздовжньому фронті гірничих робіт, для якого наведені розрахунки робочих площадок в НТП, (рис. 2) мінімальні розміри маневрової площадки при відпрацюванні тупикової заходки для всіх значень її ширини A_3 визначалися з виразів

$$B_{min} = R_{н.з} + l_6 + l_n + 2 \cdot c;$$

$$L_{min} = R_{н.з} + R_{pmax} - R_{o.з}$$

де $R_{н.з}$ - радіус повороту зовнішнього заднього колеса самоскида, м; R_{pmax} - максимальний радіус розвантаження екскаватора, м; $R_{o.з}$ - радіус небезпечної зони повороту кузова екскаватора, м.

Рис. 2. Схема маневру й параметри маневрової площадки: тупикова поздовжня широка заходки

Розрахунки параметрів маневрових площадок були використані й доповнені в методиці, математичний апарат якої базується на графоаналітичному аналізі кар'єрного простору і застосування відомих коефіцієнтів, що визначають продуктивність ЕАК.

Цільовою функцією оптимізації технологічних і технічних параметрів виступає

максимальна експлуатаційна продуктивність ЕАК

$$f(Q_{ee}) \rightarrow \max$$

Експлуатаційна продуктивність комплексів визначається, м³/год.

$$Q_{ee} = Q_m \cdot K_M \cdot K_n \cdot K_{pv} \cdot K_v$$

де Q_m - технічна продуктивність екскаватора, м³/год; K_M - коефіцієнт використання екскаватора в часі, враховує перерви в подачі самоскидів й час їх маневрування при установці під навантаження; K_n - те ж, коефіцієнт, що враховує втрати часу на пересування екскаватора вздовж вибою; K_{pv} - коефіцієнт, що враховує втрати часу на кінцеві розвороти екскаватора; K_v - коефіцієнт, що враховує інші втрати часу.

Технічна продуктивність екскаватора

$$Q_m = (E \cdot K_e \cdot 3600) / t_{ц}$$

де E - ємність ковша екскаватора, м³; K_e - коефіцієнт екскавації; $t_{ц}$ - час циклу, яке відповідає куту повороту екскаватора по технічній характеристиці, с.

Враховуючи формули для наведених коефіцієнтів, провівши деякі перетворення, отримаємо загальну формулу для експлуатаційної продуктивності ЕАК залежно від гірничотехнічних умов і параметрів роботи обладнання

$$Q_{зз}(B, H, t_{ман}, t_{ц}, R_{гв}) = Q_m \cdot \frac{\left(\frac{n \cdot (t_{ц} + 2 \cdot \omega \cdot (\beta - \alpha_n))}{n \cdot (t_{ц} + 2 \cdot \omega \cdot (\beta - \alpha_n)) + t_{ман}} \right) \cdot l_n \cdot H \cdot (2 \cdot R_{гв} \cdot \sin(\frac{\beta'}{2}) - (H \cdot ctg \vartheta + l_6 + c))}{(l_n \cdot H \cdot (2 \cdot R_{гв} \cdot \sin(\frac{\beta'}{2}) - (H \cdot ctg \vartheta + l_6 + c)) + Q_m \cdot \left(\frac{n \cdot (t_{ц} + 2 \cdot \omega \cdot (\beta - \alpha_n))}{n \cdot (t_{ц} + 2 \cdot \omega \cdot (\beta - \alpha_n)) + t_{ман}} \right) + (t_n - t_{ман}) / 60)} \Rightarrow \max,$$

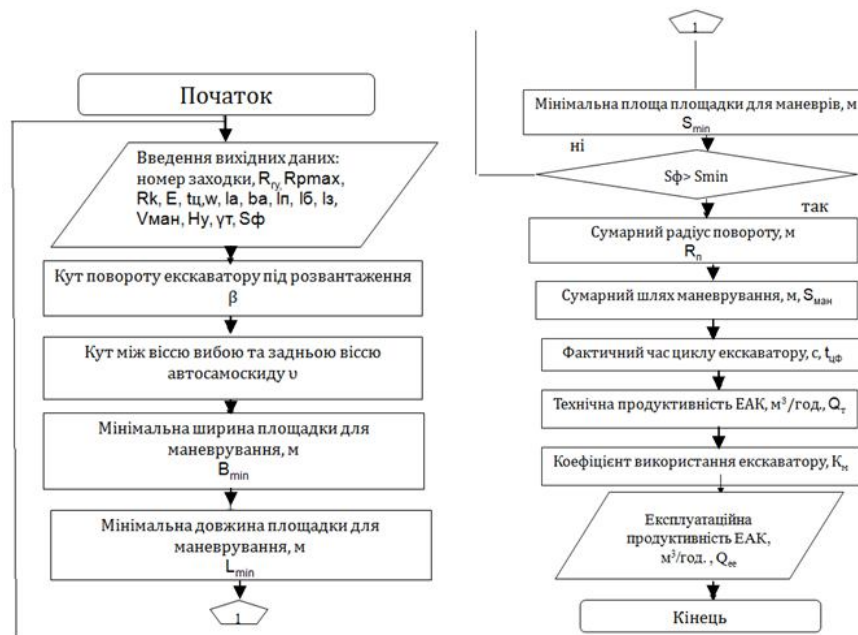
де B - ширина вибою, м; H - висота вибою, м; $t_{ман}$ - час маневрування кар'єрного самоскиду під навантаження; $R_{гв}$ - радіус установки екскаватора на рівні стояння, м; n - кількість ковшів екскаватора в кузові самоскиду при навантаженні; ω - час повороту екскаватора на 1 град., с; β - фактичний кут повороту екскаватора, град.; α_n - кут повороту екскаватора по його технічній характеристиці, с; l_n - довжина (крок) пересування екскаватора, м; t_n - час пересування екскаватора вздовж вибою, хв.; β' - середній кут повороту екскаватора на розвантаження, град.; $\alpha = \alpha_o + \alpha_r$ - де α_o - ексцентриситет вибою, м; α_r - відстань від осі вибою до осі самоскиду, м; $\square$ - кут укосу елемента вибою, град; c - запас ширини, м.

Сумарний радіус повороту самоскиду і шлях маневрування визначалися графоаналітичним методом виходячи зі схеми вибою і параметрів маневрової площадки для кожного типу заходок. Так, для розглянутої вище тупикової поздовжньої широкої заходки:

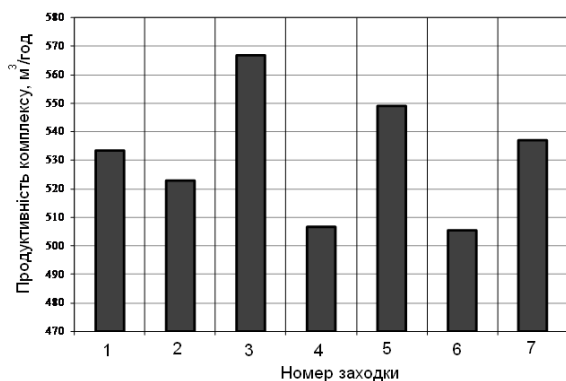
$$R_n = R_{н.з} + l_n + l_6 + R_{pmax} \cdot 90 \cdot \pi / 180$$

$$S_{ман} = (R_{pmax} + R_n) \cdot ((v \cdot \pi) / 180) + 4 \cdot R_{н.з}$$

Час маневрування самоскиду залежить від прийнятої схеми під'їзду під навантаження. Методика включає розрахунки за всіма типами екскаваторних заходок, кожній з яких був привласнений певний номер. На рис. 3 представлено одну з гілок розробленого алгоритму.

Рис. 3. Алгоритм розрахунків узгодження параметрів маневрових майданчиків з робочими параметрами ЕАК. Виходячи з отриманих результатів можлива оцінка мінімальних розмірів маневрових площадок для працюючого устаткування, порівняння розрахункових параметрів площадок з фактичними, порівняння розмірів заходки і схем маневрування і вибір технологічно можливої схеми за критерієм максимальної продуктивності комплексу.

Рис. 4. Продуктивність комплексу «екскаватор ЕКГ-8И-кар'єрний самоскид БелАЗ-75131» залежно від схеми екскаваторної заходки

Графік залежності середньої продуктивності ЕАК від схеми маневрування і способу відпрацювання уступу при тупиковій конструкції фронту гірничих робіт (рис. 4), де нумерація типу заходок: 1 - поперечна вузька і нормальна, 2 - поперечна широка, 3 - діагональна вузька і нормальна, 4 - діагональна широка, 5 - поздовжня вузька і нормальна, 6 - траншейна, 7 - поздовжня широка.

широка.

Кільцева схема під'їзду під навантаження при відпрацюванні діагональної нормальної заходки є оптимальною для типу комплексу, поширеного на кар'єрах Криворізького регіону (рис. 4). Однак на кар'єрах використовуються найчастіше тупикові схеми під'їзду самоскидів під навантаження при відпрацюванні тупикової поздовжньої заходки різної ширини.

Висновки та напрями подальших досліджень. Таким чином, вдосконалена математична модель узгодження параметрів маневрових площадок й гірничотранспортного обладнання, яка дозволяє вибрати найбільш раціональні схеми під'їзду під навантаження для різних способів відпрацювання уступів, що забезпечують максимальну продуктивність і безпеку робіт при мінімальних розмірах маневрових площадок.

Список літератури

1. Нормы технологического проектирования горнодобывающих предприятий с открытым способом разработки месторождений полезных ископаемых. – К.: Министерство промышленной политики Украины, 2007- 224 с.
2. Определение минимальной ширины рабочих площадок для автомобильного транспорта на открытых горных работах. Инструкция НИГРИ. – Кривой Рог, 1983. – 56 с.
3. Карьерная техника ПО «БЕЛАЗ»: справочник / под ред. П.Л. Мариева, К. Ю. Анистратова. М.: ООО «КА технокомплект», 2005. - 448 с.

Рукопись поступила в редакцию 118.04.12